

Tämän *Musiikki*-lehden numeron teemana on musiikki ja tasa-arvo. Laajasti ymmärrettynä tasa-arvo liittyy yhdenvertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden kysymyksiin, jotka sisältävät itsessään paitsi sen mitä ne ovat, myös sen mitä ne eivät ole. Yhdenvertaisuutta ei voi tarkastella ilman eriarvoisuuden määrittelyä; oikeudenmukaisuuden pohdinta johtaa väistämättä kysymyksiin siitä, mikä on epäoikeudenmukaista, miksi ja kenen näkökulmasta. Siksi tasa-arvoon liittyvä poliittinen keskustelu on helposti kärjistyvää ja latautunutta ja kietoutuu tiiviisti hankaliin puheenaiheisiin, jotka liittyvät syrjintään, poissulkemiseen, leimaamiseen ja jopa vihanlietsontaan. Poliitiikka, kuten musiikkikin, on harmonian ja dissonanssin alituista vuoropuhelua.

ArtsEqual – The Arts as Public Service: Strategic Steps towards Equality (www.artsequal.fi) on Taideyliopiston koordinoima kuusivuotinen hanke (2015–2021), joka on osa Suomen Akatemian strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamaa Tasa-arvoinen yhteiskunta -tutkimusohjelmaa. Hanke on historiallisesti ainutlaatuinen, sillä se on ensimmäisenä tuonut taiteen ja taidekasvatuksen asiantuntijuuden osaksi valtakunnallista strategista tutkimusohjelmaa. Sen tehtävänä on tarkastella, miten taide julkisena palveluna voi lisätä tasa-arvoa ja hyvinvointia 2020-luvun Suomessa. Pyrkimyksenä on vaikuttaa paitsi ihmisten elämään, myös pidemmän tähtäimen politiikkaan – politiikkasuositusten tekeminen on jopa rahoittajien suunnalta tuleva velvollisuus, jota noudattaen ArtsEqualin kuuteen eri ryhmään jakautuneet tutkijat ovat julkaisseet toimenpidesuosituksia, katsauksia, raportteja ja infopaketteja akateemisten tutkimusjulkaisujen lisäksi. Huomattavan määrän eri taiteen- ja tieteenaloja edustavia tutkijoita yhdistävä hanke kohdistuu koulujen taideaineisiin, taiteen perusopetukseen, terveys- ja sosiaalialan, vankeinhoidon ja työelämäpalveluiden taideinterventioihin sekä sosiaalisesti vastuulliseen taiteilijuuteen ja yhteisötaiteen eri muotoihin.

Tämän numeron artikkelit edustavat osaa siitä tutkimuksesta, jota ArtsEqualin musiikin ja musiikkikasvatuksen tutkijat ovat tehneet hankkeen aikana tai sen jälkeen. Lehden ensimmäisen artikkelin on allekirjoittanut työstänyt yhdessä kolmen ryhmänjohtajan kanssa. Tarve musiikkioppilaitosjärjestelmän historiaa taustoittavalle ja muutostarpeita teoreettisesti tarkastelevalle artikkelille syntyi, kun ryhmänjohtajat vierailivat Itävallassa IIASA (*International Institute of Applied Systems Analysis*) -instituutissa syksyllä 2016. IIASA-tutkija Leena Ilmola-Sheppard on työskennellyt ryhmänjohtajien kanssa ja auttanut hahmottamaan systeemityökalujen avulla sitä systeemistä muutosta, jota tarvitaan epä-tasa-arvoa tuottavien mekanismien poissulkemiseksi taiteen ja taidekasvatuksen palvelujärjestelmistämme. Tulevaisuuden skenaarioiden tuottamiseksi tarvitaan

ymmärrystä järjestelmän historiallisesta perustasta. Tämä ajatus toimi lähtökoh-
tana muun muassa tämän numeron artikkelille.

Toinen artikkeli on akatemiaturkija Liisamaija Hautsalon konstruoima suulli-
nen historia oopperasäveltäjä Pentti Tynkkysen elämäntyöstä. Artikkelin on osa
Hautsalon Suomen Akatemian rahoittamaa akatemiaturkijan hanketta, jossa
ArtsEqualin virittämänä tutkitaan tasa-arvon ilmentymiä suomalaisessa oop-
perakäytännössä. Hautsalon mukaan taidemusiikkia, ooppera mukaan lukien,
voidaan kuulla joskus syytettävän elitismistä ja singulaarinarratiivien ylläpitä-
misestä. Tynkkysen laaja paikallisoopperatuotanto on osoitus ruohonjuurita-
son työstä, joka rikkoo oopperaa koskevia perinteisiä mielikuvia ja nostaa esiin
musiikin potentiaalin yhteisöllisyyden voimavarana ja paikallisyhteisöjen koke-
musten merkityksellistäjänä. Hautsalon artikkelilla on erityinen tasa-arvoistava
elementti: näkyvämmän tekeminen näkyväksi.

Artikkeleiden lisäksi teemanumero tarjoaa katsauksen ArtsEqual-tutkimuk-
siin seitsemän musiikkikasvatuksen tutkijan voimin. Tutkimuskuvauksista lukija
saattaa huomata, miten monipuolisesta ja laajasta hankkeesta on kyse: tässä
esiteltävät projektit vaihtelevat teoreettis-filosofisista tutkimuksista käytännön-
läheisiin interventioihin, kehittämisprojekteihin ja yhteistyökokeiluihin ja edus-
tavat vain osaa musiikkia koskevasta ArtsEqual-tutkimuksesta.

Taiteen tasa-arvoistavan potentiaalin hyödyntäminen yhteiskunnassa vaatii
taiteen palvelujärjestelmissä piilevien epätasa-arvoa tuottavien mekanismien
tunnistamista. Kyse ei kuitenkaan ole mistään utopistisesta tavoitteesta, jon-
ka mukaan kaikkien epäkohtien poistuttua ikuisen demokratian harmonia on
saavutettu. Tasa-arvotyössä on pikemminkin kyse jatkuvan dissonanssin säi-
lyttämisestä, joka tekee erilaiset äänet ja näkökulmat näkyväksi ja kuuluvaksi.
ArtsEqual nojaa filosofi Jacques Ranciéren (2010) tasa-arvokäsitykseen, jonka
mukaan ihmisten välisestä dissonanssista johtuvat murtumat (*ruptures*) ovat de-
mokratian elinehto – murtumat ovat kutsuja ja mahdollisuuksia, jotka huokuvat
ihmisten välisissä pyrkimyksissä kohti tasa-arvoisempaa maailmaa.

Helsingissä 8.10.2018

Tuulikki Laes, tutkijatohtori, Taideyliopisto

Musiikki-lehden vieraileva toimittaja

tuulikki.laes@uniarts.fi

Lähde

Ranciére, Jacques. 2010. *Dissensus. On Politics and Aesthetics*. London: Continuum.